SKÖVDE KOMMUN

2016

MILJÖREDOVISNING

SKÖVDE

1 Sammanfattning
Kommunorganisationens miljöarbete ... 3
Solenenergipris till Skövde ... 5
we_change till Skövde ... 5
Skövde lånar grönt ... 5
Skövde tappade i nationell ranking ... 5
Bostadsområden med stark miljöprofil ... 5
Grönare energi i Skövde Värmeverk AB ... 5
Biogasproduktion 2016 ... 5

2 Andelen förnybar energi i Skövde
Andelen förnybar energi 2014 – industrisektorn exkluderad ... 6
Andelen förnybar energi 2014 – industrisektorn inkluderad ... 8
Andelen förnybar energi 2016 – Kommunorganisationen ... 8
Förnybar energi i Skövde Värmeverk ... 9
Biogasproduktion 2016 ... 9

3 Fordon och transporter
Energislukande transporter ... 10
Koldioxidutsläpp från transporter 2014 ... 10
Transporter i den kommunala organisationen 2016 ... 11
Skövde på elfte plats i Årets bilkommun 2016 ... 11
Cykelstrategi för Skövde ... 11
Åtgärder för enklare cykling ... 11
Onlinemöten ... 12
Resor med tåg ... 12
Resor med flyg ... 12

4 Giftfri miljö
Kemikalier i vår vardag – nyttiga och ibland farliga? ... 14
Nätverket Giftfri vardag för svenska kommuner ... 14
Giftfria golv i Skövdes förskolor ... 15
Farliga kemikalier i webbregister ... 15

5 Miljöutbildning och kunskap som gör skillnad
we_change Skövde april 2016 ... 16
Skövde kommun lånar grönt ... 16
Solenenergipris till Skövde 2016 ... 16
Skövdes miljöbarometer ... 17
Agenda 2030 ... 17
Utomhuspedagogik med fokus på överlevnad ... 17
Cykelkampanj inom kommunens organisation ... 17
Skräpplockardagen – ögonöppnare och konkret insats ... 18
Earth Hour 2016 ... 18
Synliga och stolta ... 18
Miljöledning och certifiering inom kommunkoncernen ... 18

6 Skövdes miljöpris 2016 till Sörgårdsmjölk
Motiveringen till årets miljöpris ... 19

7 Avfall och källsortering i Skövderegionen
Insamling av avfall ... 20
Mera matavfall och AÖS miljömål ... 20
Deponering ... 20

8 Resurshushållning
Upphandling med stor miljöpåverkan ... 22
Nationella upphandlingsstrategin ... 22
17 globala utvecklingsmål ... 22
Miljökrav i upphandlingar ... 23
Upphandlingar med krav på miljöarbete ... 23
Upphandlingar där andra miljökrav har ställts ... 23
Beställning från ramavtal ... 24
Ekologiska och konventionella livsmedel ... 24
Svenskt kött ... 25
Nya avtal under året ... 25

9 Grönstruktur och biologisk mångfald
Gröna inslag för en hållbar stadsmiljö ... 27
Alla ska ha tillgång till naturen ... 27
Stadens guldkorn fortsätter att förnyas ... 27
Naturliga vägar och infrastruktur ... 27
Skogsavverkning och trädens livscykel ... 28
Grön lek för barn och unga ... 28

Natur och miljö är ett prioriterat utvecklingsområde för Vision Skövde 2025.

Natur- och miljöområdet enligt Vision Skövde 2025: Vi ska värna den vackra naturen i hela Skövderegionen. Närheten till naturen berikar och ska erbjuda möjlighet till rekreation och ett hälsosamt liv. Miljömedvetenheten ska öka och vi ska verka för att både individer och organisationer lever resurssnålt och ansvarsfullt, med kommande generationer i åtanke.

1. Sammanfattning

Skövde kommun arbetar systematiskt med att minska energianvändningen och växthusgasutsläppen i kommunen. Vi har dock inte full rådighet i frågan, utan är beroende av åtgärder från andra samhällssektorer. Uppföljningar under året visar att utvecklingen av växthusgasutsläppen i Skövde går åt rätt håll. Målbilden gäller energi- och transportsektorn samt den del av industrin som inte omfattas av systemet för handel med utsläppsrätter.

Vision Skövde 2025 talar också om naturen som källa till hälsa och rekreation, och om vikten av resurshushållning och ökad miljömedvetenhet. Under året har kommunen på flera vis fortsatt att utveckla kommunens grönområden inom park-, skogs- och naturvårdsarbetet. Med tanke på att staden växer snabbt är det en stor utmaning.

På webbplatsen för Skaraborgs miljöbarometer, www.miljoskaraborg.miljobarometern.se beskrivs miljöutvecklingen i detalj. Uppföljningen utgår från Sveriges 16 nationella miljömål.

Ett systematiskt miljöarbete rekommenderas för kommunstyrelsen och de sex nämnder som saknar detta, eftersom det leder till framgångsrika resultat. Miljö- och hållbarhetsarbetet behöver formaliseras och drivas mer processinriktat för att bli ännu bättre. Servicenämnden bedriver ett systematiskt miljöarbete med extern revision. Kommunens verksamheter behöver också bli ännu bättre på att kommunicera det miljöarbete som görs.

Kommunorganisationens miljöarbete

Uppföljningen av miljöarbetet under året visar att andelen förnybar energi som används är högre än andelen icke förnybar energi. Energianvändningen i kommunens bostäder och lokaler är oförändrad jämfört med 2015. Inom transportområdet minskar användningen av fossila drivmedel något, men runt två tredjedelar av allt inköpt bränsle är fortfarande icke förnybart. För första gången sedan 2011 syns ett trendbrott i andelen miljöbilar – de blev något fler under 2016 jämfört med 2015. Positivt är att samtliga personbilar som köptes under 2016 var miljöbilar.

Skövdes verksamheter har gått över till HVO 100 – ett miljövänligt bränsle som minskar koldioxidutsläppen med cirka 80 procent. Bränslet är en sorts miljödiesel som framställs av vegetabiliska oljor, avfall och restprodukter. Som ett första steg används bränslet i tunga maskiner och fordon över 3,5 ton.

Andelen ekologiska livsmedel har minskat från 26 till 21 procent (cirka 90 procent av de inhandlade ekologiska livsmedlen är svenska). Andelen inhandlat svenskt kött har ökat till 92 procent, från förra årets 72 procent.

Solenenergipris till Skövde

Skövde kommun är ansluten till Västra Götalands klimatstrategi genom flera gemensamma projekt. Projektet Sol i Väst avslutades vid halvårsskiftet 2016. Resultatet blev en uppskattad lärandeprocess som har dokumenterats. Hela 4 000 kvadratmeter solceller i 27 anläggningar installerades under projektets gång (i skolor, bostadshus, kontor, grupp- och äldreboenden, museum och på mark). Sol i Väst-projektet anses ha byggt upp en fantastisk kompetens inom solenergi och varit ett strategiskt avgörande projekt för Västsverige. Skövde kommun och Hållbar utveckling Väst tilldelades 2016 års Solenergipris av Svensk solenergiförening för projektet.

we_change till Skövde

Skövde kommun arrangerade för första gången we_change för cirka 750 gymnasieelever från Skövde och närliggande kommuner. Syftet var att öka ungas engagemang och möjlighet att påverka världen i en hållbar riktning. we_change kompletterade skolans hållbarhetsarbete genom att skapa en mötesplats där unga kunde diskutera framtidsfrågor med olika samhällsaktörer. Lokala och nationella samarbetspartners deltog och ungdomarna hade riktiga möten med representanter från företag, organisationer, myndigheter och föreningar.

Skövde lånar grönt

Gröna lån kompletterar kommunens hållbarhetsarbete. De gröna lånen innebär att kommunens hållbara investeringar finansieras av investerare som vill jobba för en mer hållbar värld. Det ställs höga krav på investeringar för att de ska godkännas för gröna lån, och intresset för lånen har varit stort hos Kommuninvest. Sedan introduktionen i juni 2015 har ett 80-tal projekt godkänts av Kommuninvests miljökommitté – fem av projekten finns i Skövde.

Skövde tappade i nationell ranking

Skövde kommun hamnar på 125:e plats av 290 i 2016 års kommunrankning. Det är sämre än förra året, då Skövde kom på 76:e plats. I kommungruppen Större städer blev placeringen 28 av 31. Skövde förlorar poäng på flera områden, bland annat dessa: andel grön flaggcertifierade skolor, förnybara drivmedel, andel miljöcertifierad verksamhet, köttkonsumtion, matavfallsinsamling, exploatering av skyddad natur samt riktlinjer för solvärme och solel. Under åren 2009–2016 ligger Skövde i genomsnitt på plats 108. Frågorna förändras varje år, vilket påverkar kommunens placering. Det är viktigt att hela tiden arbeta med förbättringar inom miljöområdet.

Bostadsområden med stark miljöprofil

Under 2016 har flera nya, starkt miljöprofilerade bostadsområden byggts. Skövdebostäders Aspö Ekologi, ett exempel på

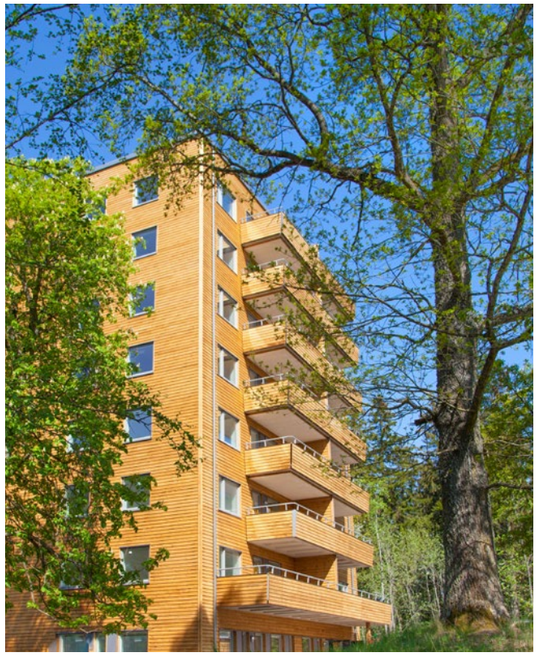

modernt och hållbart byggande, står nästan färdigt. I närheten av Lillegårdens idrottsområde växer den nya stadsdelen Frostaliden fram. Stadsdelen är byggd helt i trä, som binder koldioxid i byggnaderna och därför ger dubbel klimatnytta.

Grönare energi i Skövde Värmeverk AB

Skövde Värmeverk AB har under året byggt färdigt Block 4, ett biobränslebaserat kraftvärmeverk som levererar fjärrvärme baserad på förnybar energi. Under våren 2016 publicerades för första gången ett klimatbokslut för Skövde Värmeverk AB. Enligt bokslutet minskade bolagets klimatpåverkan med 94 700 ton koldioxidekvivalenter under 2015. Under 2016 var 2,7 procent av den totalt producerade fjärrvärmen fossil olja.

Biogasproduktion 2016

Under 2016 har Skövde Biogas ökat produktionen av biogas från anläggningen. Den totala produktionen blev 25,7 GWh, och 4,6 GWh levererades av Skövde kommuns avloppsreningsverk. Tillgängligheten i anläggningen har förbättrats väsentligt. Det har gjort att fackling av metangas halverats från tidigare år och att andelen såld gas har ökat. Fackling innebär att när man inte kan nyttiggöra gasen eldas den upp för att minska utsläppens miljöpåverkan. I april KRAV-certifierades bolaget för en del av sin biogödsel, vilket är positivt för försäljningen.

2. Andelen förnybar energi i Skövde

Kommunfullmäktiges mål 2025 – andelen förnybar energi inom Skövdes geografiska område

För Skövdes geografiska område är målet svårt att nå till 2025. De stora utmaningarna är fortfarande andelen fossilt bränsle bland transporter. Även om trenden visar att andelen koldioxidutsläpp och använd energi minskar är förhållandet mellan förnybar och icke förnybar energi detsamma som tidigare år. 2014 bestod den använda energin i Skövde av 43 procent förnybar och 57 procent icke förnybar energi, industrin ej medräknad. Förhållandet har i stort sett varit oförändrat de senaste fem åren.

Kommunfullmäktiges mål 2025 – andelen förnybar energi inom kommunorganisationen

2016 bestod den använda energin i Skövde kommun av 67 procent förnybar och 33 procent icke förnybar energi. Insatser behöver göras de närmaste åren för att öka användningen av förnybara drivmedel i våra transporter, där 62 procent är icke förnybart. Dessutom behöver elen till verksamheter, fastigheter framöver vara förnybart producerad.

Datakällor: SCB, Energimyndigheten samt miljörapporter & uppgifter från industrin

Andelen förnybar energi 2014 – industrisektorn exkluderad

Industrin borträknad var energifördelningen 43 procent förnybart och 57 procent icke förnybart år 2014. Det icke förnybara bränslet domineras av bensin och diesel som används i transportsektorn. Industrins transporter ingår också här eftersom de inte särredovisas av SCB. I fjärrvärmen räknas en del av avfallsförbränningen som icke förnybar. Statistik visar att runt hälften av den el som producerades i Sverige under 2014 var icke förnybar.

Årlig utveckling av andelen förnybar respektive icke förnybar energi i Skövde exklusive industrin.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Icke förnybart	59%	62%	58%	56%	57%	57%
Förnybart	41%	38%	42%	44%	43%	43%

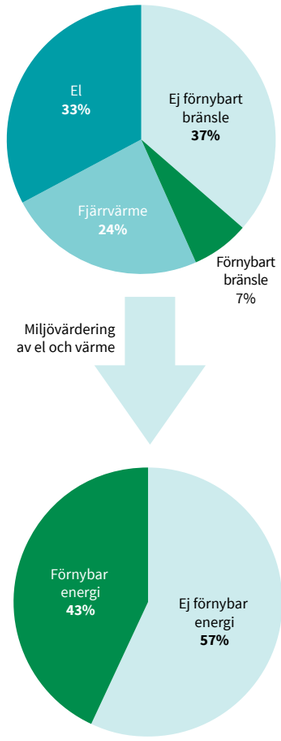

Figur: *Skövdes energianvändning 2014 exklusive industrisektorn. Den övre cirkeln visar fördelningen mellan olika energislag. Den undre visar total fördelning mellan förnybar och icke förnybar energi efter att fjärrvärmen och elen har miljövärderats.*

De senaste åren har andelen förnybart legat strax över 40 procent, med undantag för 2010. Generellt var 2010 ett kallt år, då mycket olja användes som spetsbränsle i el- och fjärrvärmeproduktionen. En stor del av den icke förnybara energin är diesel och bensin som används inom transportsektorn i Skövde. Här ingår även industrins transporter. Mängden använd bensin och diesel ligger på en betydligt lägre nivå från och med 2011 jämfört med tidigare år. Å andra sidan ökade mängden icke förnybart i fjärrvärmeproduktionen 2010. Det beror på att Skövde Värmeverk vid årsskiftet 2009-2010 tog över driften av några oljeeldade pannor från Volvo. Detta är alltså inte en reell ökning, utan icke förnybart bränsle som i statistiken flyttats över från industrisektorn till fjärrvärmeproduktionen. I figuren till höger redovisas energianvändningen i Skövde de senaste åren.

Skövdes energianvändning 2009–2014 exklusive industrisektorn (GWh).

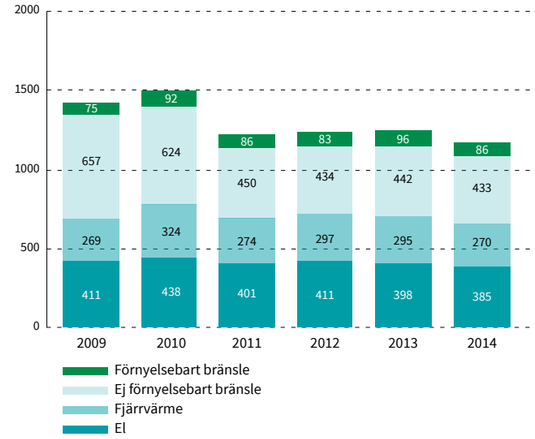

Metod och datakällor

Andelen förnybart respektive icke förnybart beror bland annat på vilka typer av bränslen som används och hur fjärrvärmen och elen produceras. För att bestämma andelen förnybart har SCB:s statistik över kommunal och regional energianvändning använts som bas. Den visar hur mycket el, fjärrvärme och förnybart respektive icke förnybart bränsle som har används i Skövde. I SCB:s statistik är industrisektorn behäftad med sekretess och kompletterande information har därför inhämtats från miljörapporter och företagsinformation. Fjärrvärmen har sedan miljövärderats med hjälp av SCB:s fjärrvärmestatistik. För att miljövärdera elen har svensk elmix[1] använts. Denna har räknats fram med hjälp av Energimyndighetens publikationen Energiläget och statistiksamlingen Energiläget i siffror.

[1]Tidigare år när andelen förnybart räknats ut har nordisk elmix använts. Detta valdes eftersom den nordiska elmarknaden är gemensam och eftersom statistiken var lättillgänglig via Svensk Energis Vägledning angående ursprungsmärkning av el. Denna vägledning publiceras inte längre och motsvarande statistik har visat sig vara svår att få fram på andra sätt. Hade nordisk elmix använts hade andelen förnybart varit några procentenheter högre.

Andelen förnybar energi 2014 – industrisektorn inkluderad

I Skövde är industrin en stor energianvändare. De två stora industrierna, Cementa och Volvo Powertrain, är med i EU:s handelssystem för utsläppsrätter vars syfte är att reglera koldioxidutsläppen i den energiintensiva industrin. Av den anledningen omfattar inte heller Skövdes energi- och klimatplan dessa två industriföretag. Den tillgängliga statistiken för industrin är dessutom behäftad med sekretess. För att ändå visa industrisektorns totala energianvändning och industrins energianvändning i sitt sammanhang redovisas här de uppgifter som är tillgängliga, ställda i relation till övriga samhällets i Skövdes energianvändning.

Industrins energianvändning i Skövde i relation till övriga samhällets energianvändning (MWh)

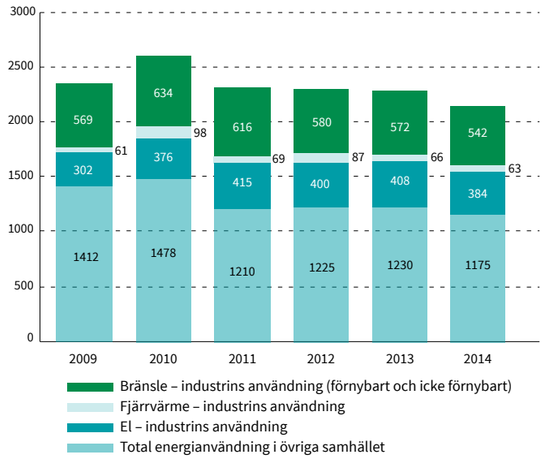

I Skövde står industrisektorn för omkring 45 procent av den totala energianvändningen. Bränslet som industrin använder är till största delen fossilt, men elen och fjärrvärmen har samma sammansättning som för Skövde i övrigt. Det är rimligt att anta att cirka två tredjedelar av Skövdes totala energianvändning är icke förnybar. Den stora utmaningen för Sverige – och som är särskilt tydlig i Skövde – är transporternas och industrins användning av icke förnybar energi.

Andelen förnybar energi 2016 – Kommunorganisationen

I kommunorganisationen 2016 var 67 procent av den använda energin förnybar. Framför allt är det den stora andelen förnybar energi i fjärrvärmemixen som bidrar till att andelen förnybar energi i den totala energianvändningen är så hög som den är. De 33 procent som klassas som icke förnybar energi består i stort sett av el från icke förnybara källor och fjärrvärme som producerats genom avfallsförbränning. För att nå målet om att kommunorganisationen 2025 ska använda så gott som uteslutande förnybar energi krävs beslut om att köpa in eller producera egen förnybar el eller fjärrvärme.

Under 2016 kom 77 procent av fjärrvärmen från förnybara energikällor. Det som räknas som icke förnybart är delar av det förbrända avfallet och den olja som används när annat bränsle inte räcker till. Att icke förnybart avfall förbränns i ett kraftvärmeverk är inte nödvändigtvis negativt för miljön eftersom det annars hade hamnat på deponi.

Andelen förnybar och icke förnybar energi som används av hela kommunorganisationen

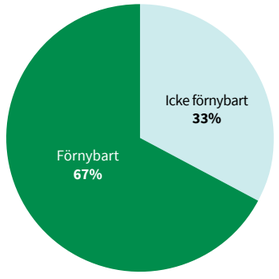

Förutom el och fjärrvärme använder kommunen också energi i form av bränsle till transporter. Jämfört med mängden energi som går till el och värme är energimängden till transporter försvinnande liten, men det är ändå viktigt att försöka minska andelen fossilt bränsle. 2016 var 61 procent av energin till transporter icke förnybar – dessa 61 procent består i princip enbart av bensin och diesel. För att öka andelen förnybar energi i transporterna behöver kommunen köpa in fler fordon som använder förnybara bränslen som biogas och HVO, men även antal eldrivna fordon, samtidigt som inköpen av fordon som drivs av icke förnybara bränslen behöver minska.

Andel förnybar respektive icke förnybar energi som kommunorganisationen använder vid transporter

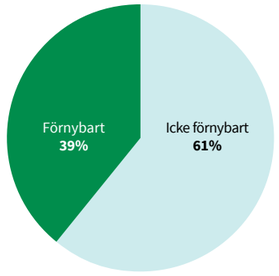

Metod och datakällor

Data för kommunorganisationen har hämtats från Sektor service, Skövdebostäder och Skövde Värmeverk. För konvertering från vikt och volym till energi har värmevärden från Energimyndighetens datalager använts.

För att miljövärdera elen har svensk elmix 2014 använts. Denna har räknats fram med hjälp av Energimyndighetens publikation Energiläget 2014 och statistiksamlingen Energiläget i siffror.

Andelen förnybart i fjärrvärmen har räknats ut med data från Skövde Värmeverk. SCB:s värdering har använts som grund vid värdering av hur stor del av avfallet som är icke förnybart.

För miljövärderingen på bränslet har data från respektive bränsleslag använts. Andelen el som är förnybar har värderats på samma sätt som el till fastigheter.

Förnybar energi i Skövde Värmeverk

Skövde Värmeverk AB har under året byggt färdigt Block 4, ett biobränslebaserat kraftvärmeverk som levererar fjärrvärme baserad på förnybar energi. Under våren 2016 publicerades för första gången ett klimatbokslut för Skövde Värmeverk. Enligt bokslutet minskade Skövde Värmeverks klimatpåverkan med 94 700 ton koldioxidekvivalenter under 2015. För att klimatbokslutet ska vara användbart när företagets klimatpåverkan ska redovisas och styras krävs det att man beskriver klimatpåverkan i hela samhället.

2016 kom 2,7 procent av fjärrvärmen som producerades i anläggningen Värmekällan från fossil olja.

Biogasproduktion 2016

Under 2016 har Skövde Biogas ökat sin biogasproduktion. Total produktion blev 25,7 GWh och 4,6 GWh levererades av Skövde kommuns avloppsreningsverk. Tillgängligheten i anläggningen har förbättrats väsentligt. Det har gjort att fackling[1] av metangas halverats från tidigare år och att andelen såld gas har ökat. I april KRAV-certifierades bolaget för en del av sin biogödsel, vilket är positivt för försäljningen.

[1] fackling, att avsiktligt och utan nyttiggörande elda upp gasformiga överskottsbränsle

3. Fordon och transporter

Energislukande transporter

Transportsektorn står idag för en fjärdedel av Sveriges energianvändning och använder till största delen fossila bränslen. Sektorns omställning till förnybara biodrivmedel är viktig för Sveriges förmåga att nå 2020 års energi- och klimatmål, samt målet om en fossilfri fordonsflotta 2030.

Vägtrafiken står för hela 93 procent av den totala energianvändningen. Av dem står godstransporterna för cirka 30 procent och väg- och persontransporterna för cirka 70 procent. De huvudsakliga drivmedlen är bensin och diesel – förnybara drivmedel som etanol, biodiesel, biogas och naturgas står för cirka 12 procent.

Mål för transporter i den kommunala organisationen

Energiåtgången vid användning av tjänstefordon och privata fordon i tjänsten ska inte öka till 2020 jämfört med 2009. Andelen miljöbilar i kommunen ska vara 100 procent senast 2014. Av dessa ska minst 75 procent av personbilarna drivas med förnybart bränsle eller el. Andelen lätta lastbilar/servicebilar som drivs med förnybart bränsle eller el ska vara 50 procent senast 2014.

Koldioxidutsläpp från transporter 2014

Transportsektorns utsläpp i Skövde redovisas i figuren nedan. Tunga och lätta lastbilar står för en relativt stor del av utsläppen i kommunen, och utsläppsnivån är i stort sett oförändrad sedan 1990. Personbilsutsläppen däremot har minskat med 20 procent 2014 jämfört med 1990. I båda grupperna är tendensen att effektivare fordon sänker utsläppen, men att det samtidigt motverkas av att trafikmängden ökar.

Transportsektorns koldioxidutsläpp (kton) i Skövde 1990–2014, exklusive flyg och sjöfart.

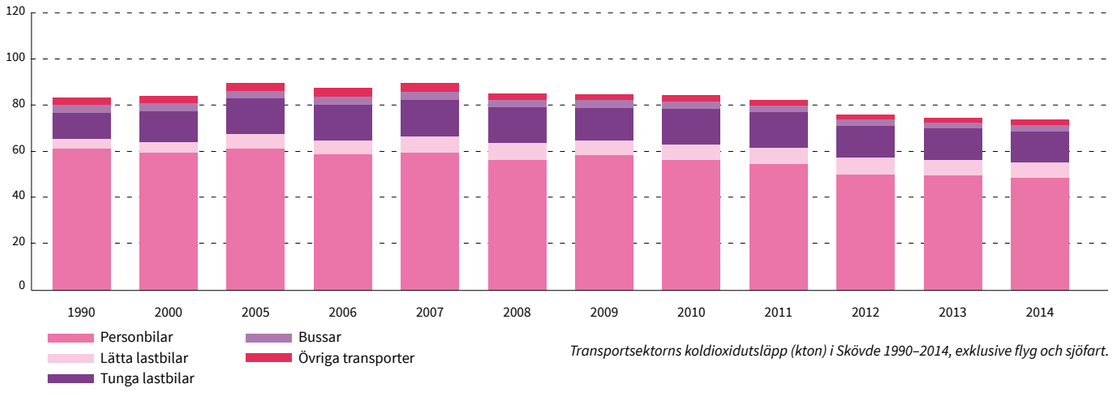

Transportsektorns koldioxidutsläpp (kton) i Skövde 1990–2014, exklusive flyg och sjöfart.

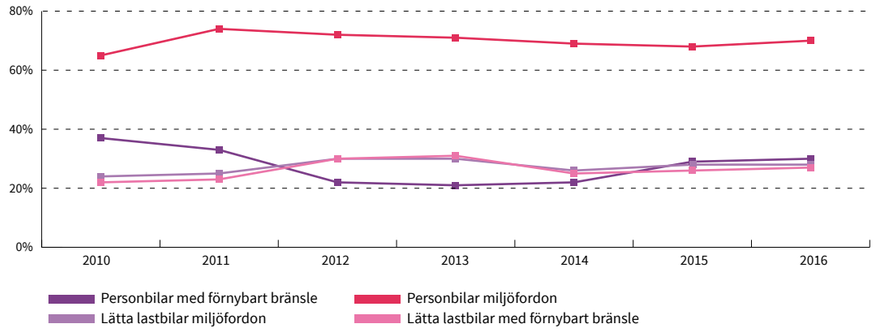

Transporter i den kommunala organisationen 2016

Kommunens mål för transporter har inte uppfyllts när det gäller andelen miljöbilar eller andelen personbilar och lätta lastbilar som drivs av förnybart. 2016 var 70 procent av kommunens personbilar miljöbilar och 30 procent av dessa drivs av förnybart bränsle. Andelen lätta lastbilar/servicebilar med förnybart bränsle var 28 procent. Den totala andelen miljöbilar i kommunorganisationen, både personbilar och lätta lastbilar inräknade, var 54 procent.

Bränslefördelningen kan ses i figur 8. E85, biogas, HVO och till viss del el räknas som förnybara bränslen medan bensin och diesel räknas som icke förnybara bränslen. För att nå målen för transporter behöver kommunen minska andelen dieseldrivna fordon.

Fördelningen av de bränslemängder som köpts in av kommunen 2016.

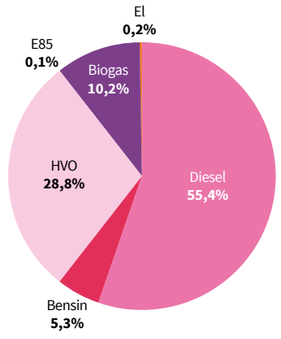

Skövde på elfte plats i Årets bilkommun 2016

I Årets bilkommun 2016 rankade Circle K alla Sveriges kommuner och län utifrån samtliga bilars körsträckor och förbrukning av bensin och diesel, samt utifrån hur stor andel nyregistrerade bilar som är miljöbilar och hur stora koldioxidutsläpp de har. Rankingen baseras på bilisternas klimatpåverkan och körkostnader. 2016 hamnade Skövde på elfte plats av totalt 290 rankade kommuner. Det är ett bättre resultat än 2015 då Skövde hamnade på 26:e plats.

Cykelstrategi för Skövde

Kommunen har under 2016 arbetat med att ta fram en cykelstrategi och en cykelplan. Syftet med strategin är att underlätta cykling i kommunen och att utveckla idéerna i Skövdes trafikstrategi. Att aktivt arbeta för att fler resor görs med cykel bidrar till bättre folkhälsa, ett attraktivt stadsliv och att vi når våra miljömål.

Åtgärder för enklare cykling

Skövde fortsätter att underlätta cykling genom att förbättra beläggningen på befintliga cykelvägar. Dessutom har cykelvägnätet förlängts med drygt en kilometer ny cykelväg. Två nya cykelvägar har anlagts för att ge barn säkra skolvägar och uppmana till hållbara resor till och från skolan. Längs Köpmannagatan på Norrmalm har en tvärförbindelse byggts. Den knyter ihop två befintliga stråk och ansluter dessutom till en ny grundskola. Från det nybyggda bostadsområdet Aspö har en koppling till Kilbacken och Lundenskolan byggts. För att underlätta för barn och ungdomar att ta sig till fritidsaktiviteter på egen hand har en ny gång- och cykelväg byggts längs Claesborgsvägen i Hentorp. Den knyter ihop det befintliga stråket vid Gröna vägen med Claesborgs idrottsplats. Dessutom har en felande länk byggts som nu binder samman vårt huvudstråk i nord-sydlig riktning mellan Södra Bergvägen och Folkets park.

Kommunen har fortsatt satsa på att få fler anställda att cykla, gå och åka kollektivt till och från jobbet. Drygt 200 personer deltog i årets cykelutmaning.

Onlinemöten

Alla IT-arbetsplatser i Skövde kommun använder Skype för olika former av realtidskommunikation. Att ersätta fysiska möten och resor (lokalt, regionalt eller nationellt) med "onlinemöten" via Skype minskar miljöbelastningen avsevärt. Under 2016 har drygt 700 onlinemöten genomförts. Vi vet för lite om mötena för att kunna räkna ut de exakta miljövinsterna, men kan konstatera att de är betydande. Det finns en stor potential i att fortsätta utveckla de resfria mötesformerna, under förutsättning att systemet är enkelt, lättillgängligt och tekniskt pålitligt. För att förändra inarbetade mötesvanor krävs tydlig kommunikation om att tekniken finns, hur den ska användas och varför vi styr mot fler resfria möten. 2015 års siffror är inte jämförbara med 2016 års siffror eftersom definitionen av onlinemöte har förändrats.

Resor med tåg

Under 2016 har mängden längre tjänsteresor med tåg varit i stort sett oförändrad jämfört med föregående år. Dock har resandet med tågoperatören SJ minskat, till fördel för tågoperatören MTR. Totalt har vi åkt 1 031 212 kilometer med SJ och 178 780 kilometer med MTR (totalt 1 209 992 kilometer). Resor som gjorts med Västtrafik och övriga operatörer, mest kortare tjänsteresor till omkringliggande kommuner, redovisas inte.

SJ:s miljöstatistik redovisar totalt koldioxidutsläpp i kilogram för kommunens tågresor

	2016	2015	2014	2013	2012
Totalt antal resta km med SJ	1 031 212	1 176 890	1 205 762	1 392 303	1 620 496
Koldioxid (CO_2), växthuseffekt (kg)	2,17* kg	2,47 kg	2,53 kg	2,92 kg	3,4 kg

* 2,17 kg (CO2) motsvarar utsläppen från 0,917 liter bensin.

Tågoperatören MTR rapporterar inte miljöbesparingar på samma sätt som SJ. Men använder vi samma metod som SJ för resorna med MTR så blir miljöbelastningen på de 178 780 km vi rest 0,37 kg CO_2. Med hjälp av metoden, där resor med tåg jämförs med motsvarande resa med bil, kan man se att vi gör stora miljövinster genom att resa med tåg.

Om Skövde kommun valt bil istället för tåg hade det sett ut på följande sätt:

	Tåg	Bil
Totalt antal resta km	1 209 992	1 209 992
Koldioxid (CO_2), kg	2,54	231 108,35

Resor med flyg

Miljöstatistik från kommunens resebyrå Big Travel Sweden AB redovisar koldioxidutsläpp för våra flygresor. Under 2016 har kommunen minskat de korta flygresorna (under 500 kilometer) med 66 procent. Dock har våra långa resor med flyg (över 500 kilometer) ökat med 42 procent.

Miljöredovisning Big Travel Sweden AB (flygresor 2015)

	Koldioxid, kg	Km
Flyg under 500 km	7 532	37 375
Flyg över 500 km	114 088	212 857

Miljöredovisning Big Travel Sweden AB (flygresor 2016)

	Koldioxid, kg	Km
Flyg under 500 km	2 813	12 548
Flyg över 500 km	86 547	364 323

Big Travel Sweden AB är skyldiga att tillhandahålla klimatkompensation om vi så önskar. Klimatkompensation innebär att man kompenserar för utsläpp som våra aktiviteter orsakat. Det kan exempelvis göras genom köp av reduktionsenheter. Leverantören har inte rätt att ta ut någon extra avgift för detta.

4. Giftfri miljö

Kemikalier i vår vardag – nyttiga och ibland farliga?

Kemikalier förknippas ofta med dödskallemärkningar och toxiska medel. Men den senaste tiden har även låga, diffusa kemiska utsläpp från vardagsföremål börjat uppmärksammas som ett växande problem. Ökad insikt och mer kunskap inom området blir allt viktigare. Alliansen har i sin programförklaring 2015–2018 gett kommundirektören i uppdrag att föreslå hur man kan minska halterna av skadliga kemikalier i den kommunala verksamheten.

Nätverket Giftfri vardag för svenska kommuner

Kommunnätverket Giftfri vardag är en långsiktig plattform för att underlätta samverkan mellan kommuner och sprida goda exempel som stödjer arbetet för en giftfri vardag. Målet är att minska exponeringen för kemikalier i vardagen, särskilt hos barn och ungdomar. Viktiga samverkansområden är:

- kemikaliekrav vid upphandling
- kemikaliekrav vid byggnation
- att ersätta befintliga produkter och varor
- utbildningsinsatser
- ta fram och genomföra kemikaliehandlingsplaner

Giftfri vardag är till för dem som representerar kommunerna i frågor som rör giftfri vardag. Det fungerar inte som tillsynsvägledning för myndigheter. Skövde kommun är medlem sedan november 2015. Även kommunala bolag kan delta, om de är till 100 procent ägda av kommunen och har som huvuduppdrag att utföra kommunens uppgifter. Nätverket har en webbaserad arbetsplats som kallas Samarbetsrum. Den finns på Sveriges Kommuner och Landstings (SKL) hemsida och är navet i nätverket.

Preciseringar av miljökvalitetsmålet Giftfri miljö (målområdena kursiverade):

- ***Den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen*** via alla exponeringsvägar är inte skadlig för människor eller den biologiska mångfalden.
- ***Användningen av särskilt farliga ämnen*** har så långt som möjligt upphört.
- Spridningen av ***oavsiktligt bildade ämnen med farliga egenskaper*** är mycket liten. Uppgifter om hur de viktigaste av dessa ämnen bildas och sprids finns tillgängliga, liksom information om källor till och utsläpp av ämnena.
- ***Förorenade områden*** är åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa eller miljön.
- ***Kunskap om kemiska ämnens miljö- och hälsoegenskaper*** är tillgänglig och tillräcklig för riskbedömning
- ***Information om miljö- och hälsofarliga ämnen*** i material, kemiska produkter och varor är tillgänglig.

Giftfria golv i Skövdes förskolor

Fastighetsavdelningen har fortsatt att styra entreprenader och underhållsarbeten mot miljöanpassade produkter. I Skövdes förskolor byter man ut plastgolv som innehåller ftalater mot ftalatfria alternativ. Arbetet pågår sedan 2015 och följer tidsplanen. Cirka 3500 kvadratmeter, av planerade 10 000, har bytts ut.

Farliga kemikalier i webbregister

Det finns hundratals kemiska ämnen som kan vara farliga för människor, miljö eller bådadera. Ämnena kan vara farliga på kort eller lång sikt och i olika mängder. För att underlätta för konsumenterna finns ett antal listor över dessa ämnen. Listorna baseras på olika regelverk, exempelvis EU:s kemikalielagstiftning (REACH) och Arbetsmiljöverkets författningar (AFS). Skövde VA:s webbaserade kemikalieregister iChemistry har samlat alla dessa listor. I registret kan man med några knapptryck se vilka produkter som innehåller ämnen från respektive lista. Fem av listorna är prioriterade eftersom de samlar de allra farligaste ämnena. Skövde VA använder elva produkter med ämnen som finns på en eller flera av dessa listor. Dessa produkter bör fasas ut ur kemikaliebeståndet om det finns dugliga alternativ. Skövde VA tittar just nu på alternativ till produkterna.

Skövde VA använder också produkter som bedöms utgöra hög risk på andra sätt, exempelvis genom att de är kraftigt frätande. När dessa riskbedöms utvärderar man också om de kan tas bort eller ersättas. Produkter kan också tas bort om de inte används eller om leverantörens varuinformation (säkerhetsdatablad) inte upplevs trovärdig. Det sistnämnda har lett till att Skövde VA (Stadskvarns avloppsreningsverk) avslutat samarbetet med en fett- och oljeleverantör.

För att minimera antalet kemiska produkter arbetar Skövde VA med att öka inköpskontrollen, minska antalet leverantörer och undersöka om vissa produkter kan användas i många moment. I december 2016 använde Skövde VA totalt 262 kemiska produkter – en minskning med 26 stycken jämfört med 286 produkter under 2015. Framför allt har man tagit bort produkter som inte används, eftersom dessa kostar att administrera i iChemistry och dessutom måste riskbedömas.

Att riskbedöma kemiska produkter är ett omfattande arbete. Varje produkt ska riskbedömas där den används – därför kan en produkt kräva flera bedömningar. Alla arbetsplatser ska enligt Arbetsmiljöverket göra riskbedömningar som en del av det systematiska arbetsmiljöarbetet. Bedömningarna ligger sedan till grund för åtgärder som kan förebygga olycksfall och ohälsa. Vid slutet av 2016 var cirka 55 procent av Skövde VA:s kemiska produkter riskbedömda och en åtgärdsplan finns.

5. Miljöutbildning och kunskap som gör skillnad

we_change Skövde april 2016

Drygt 750 gymnasieelever var inbjudna när framtidsturnén we_change besökte Skövde Kulturhus den 18–19 april. Arrangemanget genomfördes i samarbete med Skövde kommun och ledande företag och organisationer. Det var femte året för Sveriges största hållbarhetssatsning för gymnasiet. Temat för året var FN:s 17 globala utvecklingsmål, Agenda 2030. Syftet med turnén är att inspirera och involvera unga i hur vi skapar ett hållbart samhälle. Under dagen fick eleverna verktyg för att vara med och skapa ett hållbart samhälle. De kunde också nätverka med företagsledare, kommunpolitiker och andra engagerade unga i Skövde. 80 procent av deltagarna ansåg efter eventet att de fått bättre kunskaper och verktyg för att bidra till hållbar utveckling. Hela 90 procent ansåg att de fått bättre förståelse för begreppet hållbar utveckling.

Skövde kommun lånar grönt

Gröna lån kompletterar kommunens hållbarhetsarbete. De gröna lånen innebär att kommunens hållbara investeringar finansieras av investerare som vill jobba för en mer hållbar värld. Det ställs höga krav på investeringar för att de ska godkännas för gröna lån. De ska bland annat främja övergången till ett hållbart samhälle med låga utsläpp och dessutom ingå i låntagarens systematiska miljöarbete. Samtliga projekt granskas detaljerat av Kommuninvests miljökommitté för gröna obligationer, och dessutom görs en extern granskning. Gröna lån fungerar därför som en kvalitetsstämpel. Kommuninvest är ett samarbete mellan Svenska kommuner och landsting för att uppnå effektiv finansiering av investeringar i ett hållbart samhälle. Intresset för gröna lån är stort. Sedan introduktionen i juni 2015 har ett 80-tal projekt godkänts av Kommuninvests miljökommitté. Fem av de projekten finns i Skövde. Under 2016 har gröna lån dessutom blivit billigare än vanliga lån. Med andra ord är det nu billigare att finansiera hållbara satsningar än icke hållbara satsningar. Det beror på att räntorna pressas ned när allt fler investerare vill investera.

Solenenergipris till Skövde 2016

Skövde kommun är ansluten till Västra Götalands klimatstrategi genom flera gemensamma projekt. Projektet Sol i Väst avslutades vid halvårsskiftet 2016. Resultatet blev en uppskattad lärandeprocess som har dokumenterats. Hela 4 000 kvadratmeter solceller i 27 anläggningar installerades under projektets gång (i skolor, bostadshus, kontor, grupp- och äldreboenden, museum och på mark). Sol i Väst-projektet anses ha byggt upp en fantastisk kompetens inom solenergi och varit ett strategiskt avgörande projekt för Västsverige. Skövde kommun och Hållbar utveckling väst tilldelades 2016 års Solenergipris av Svensk solenergiförening för projektet.

Skövdes miljöbarometer

Miljöbarometern är ett webbaserat verktyg för att redovisa och följa upp kommunens miljöarbete. Syftet med webbplatsen är att synliggöra kommunens miljöarbete och öka användningen av miljö- och hållbarhetsdata som beslutsunderlag. Miljöutvecklingen redovisas genom 75 miljöindikatorer uppdelade på nio fokusområden: Klimat, Energi, Luft, Trafik, Vatten, Natur, Kemikalier och miljögifter, Avfall och återvinning samt Bostad. Hälften av indikatorerna har uppdaterats under 2016. På webbplatsen redovisas också Skövdes energi- och klimatplan, och följs upp med hjälp av nyckeltal, indikatorer och åtgärder. Den har inte uppdaterats under året. Att viktig miljöinformation är lättillgänglig för alla gör det lättare för människor att vara delaktiga och engagerade i miljöfrågor. Ett stort informationsarbete krävs för att miljöbarometern ska bli känd och använd av exempelvis elever, politiker, tjänstemän och övriga intresserade. Arbetet med Miljöbarometern drivs tillsammans med Falköpings, Hjo, Tibro och Karlsborgs kommuner genom Miljösamverkan Östra Skaraborg (MÖS).

Agenda 2030

Upphandlingsenheten har under året deltagit i utbildningar kring FN:s antagna 17 globala utvecklingsmål, Agenda 2030. Målen handlar bland annat om att avskaffa fattigdom, uppnå jämställdhet, bekämpa klimatförändringar och säkerställa god hälsa, likvärdig utbildning och hållbar ekonomisk tillväxt. De globala målen berör många områden som svenska kommuner, landsting och regioner redan arbetar aktivt med. Det gäller exempelvis energieffektivitet, folkhälsofrågor, effektiv och hållbar offentlig upphandling samt demokratisk samhällsstyrning på alla nivåer. När det gäller offentlig upphandling kan också världen utanför Sverige påverkas, och när det gäller kommunen som konsument kan företags produkter och tjänster påverkas. Genom att exempelvis ställa sociala eller miljömässiga krav i offentliga upphandlingar kan kommuner, landsting och regioner bidra till att mänskliga rättigheter, anständiga arbetsvillkor och hänsyn till miljö och klimat säkerställs.

Utomhuspedagogik med fokus på överlevnad

I maj varje år arrangerar Locketorps hembygdsförening Locketorps natur- och miljödagar i samarbete med andra organisationer och myndigheter. 2016 års tema var Din och naturens överlevnad, och cirka 700 skolelever deltog under två dagar. Att känna till sitt närområde blir allt viktigare i en globaliserad värld. Skövde kommun deltog med en skräpmaja som både roade och oroade eleverna med sitt prat om skräp. Kommunen informerade också om skogen på ett kul sätt. Elever och lärare visade stort intresse och uppskattning för evenemanget.

Cykelkampanj inom kommunens organisation

Under 2016 fortsatte Skövde kommuns cykelutmaning för kommunens anställda. Utmaningen görs för att främja förändrade resvanor till, från och i arbetet. Totalt 200 anställda deltog. Cykelutmaningen har gett en rad positiva resultat. Deltagarna tycker att cykelutmaningen har påverkat deras hälsa positivt och att den förändrat deras resvanor. 82 procent uppger att de kommer att fortsätta gå, cykla eller åka kollektivt.

Skräpplockardagen – ögonöppnare och konkret insats

I årets skräpplockardagar deltog flera tusen barn, elever och vuxna i kommunens skolor och förskolor. Initiativet är väldigt uppskattat eftersom alla inblandade upplever att de kan påverka sin närmiljö. Det är ett bra sätt att arbeta pedagogiskt med nedskräpning, återvinning, konsumtion och allemansrätt. Dagen har initierats av Stiftelsen Håll Sverige Rent för att uppmärksamma nedskräpningen i samhället. Förra året deltog 804 570 skräpplockare i hela Sverige. Hela 283 av landets 290 kommuner deltog. Västra Götaland var det län som hade flest skräpplockare.

Earth Hour 2016

Flera olika aktiviteter pågick under Earth Hour-veckan, från måndagen den 14 mars till lördagen den 19 mars. Dessutom släcktes Skövde stadshus ned som en symbolhandling. Syftet med kampanjen är att öka intresset för och medvetenheten om att klimatet förändras. Målet med manifestationen är att fler ska agera mer kraftfullt i klimatfrågan.

Synliga och stolta

Kulturenheten satsar på att göra allmänheten mer medveten om miljöfrågor. Det gör man bland annat genom föredrag, utställningar och filmer på olika miljöteman. Bibliotekets Mångsidiga måndagar har också arrangerat miljöföreläsningar under året.

Miljöledning och certifiering inom kommunkoncernen

Sektor service och Miljösamverkan Östra Skaraborg är miljödiplomerade enligt Göteborgs stads modell. Skövdebostäder AB och Skövde Värmeverk AB är miljöcertifierade enligt ISO 14001. Inga andra sektorer har planer på miljödiplomering eller miljöcertifiering. För att en verksamhet ska kunna fullfölja en miljöcertifiering krävs tydlig styrning och ledning.

6. Skövdes miljöpris 2016 till Sörgårdsmjölk

Motiveringen till årets miljöpris:

”Mat har alltid fascinerat människan. Att veta vad man äter, hur maten producerats och varifrån den kommer har blivit viktigt för allt fler. Konsumenter ser gärna att livsmedel är närproducerade och vill stödja svenskt lantbruk.

Att som konsument få en större inblick i livsmedelsproduktionen skapar mervärden för produkterna som framställs. Vi har valt att premiera en entreprenör som valt att förädla sin produkt och skapar utveckling av landsbygden.

Mjölken produceras på landet, strax utanför Skövde, och satsningen att vidareutveckla konceptet har gjorts noggrant även om det är en chansning att stå på egna ben genom att äga ett eget gårdsmejeri. Butikslokalen ligger i direkt anslutning till ladugården och kunderna kan se hur djuren har det genom ett fönster. En stor del av marknadsföringen har skett via sociala medier och därigenom har företaget kommit närmare sin målgrupp. Produktionen är säker, ekologisk och certifierad enligt KRAV:s alla regler.

Konkurrensen om årets miljöpris har varit stenhård men Sörgårdens modiga satsning är värd att lyftas fram. En satsning för att få betalt för mjölken och samtidigt komma närmare konsumenten på en tuff global marknad. Skövdeborna får nu närproducerad och ekologisk mjölk i glasflaskor. Som förr fast bättre. Robert och Anne-Berit är väl värda Skövde kommuns miljöpris 2016.”

7. Avfall och källsortering i Skövderegionen

Sedan den 1 januari 2016, då Gullspångs och Mariestads kommuner blev medlemmar, består Avfallshantering Östra Skaraborg (AÖS) av nio kommuner. Övriga medlemskommuner är Falköping, Skövde, Tibro, Hjo, Karlsborg, Skara och Töreboda, och totalt bor cirka 170 000 invånare i området. AÖS ska verka för att minska mängden avfall och dess farlighet samt öka återanvändningen och materialåtervinningen.

Detta arbete kan illustreras med en avfallstrappa.

Den stora utmaningen för svensk avfallshantering är att minska avfallsmängderna. Att förebygga uppkomsten av avfall är det första steget i avfallshierarkin och det är prioriterat i både den europeiska och i den svenska avfallslagstiftningen.

Insamling av avfall

Via sopbilar och återvinningscentraler har AÖS under 2016 hanterat totalt 494 kilo avfall per invånare. Det är mer än tidigare år och kan bero på ökad köpkraft. Mängden avfall insamlat via sopbil uppgår till 208 kilo per invånare (rikssnittet ligger på 225). Totalt sett samlas mer avfall in via återvinningscentraler än via sopbil. Årets ökning beror på att mer avfall tagits emot på återvinningscentralerna.

Insamlad mängd matavfall 2016	Matavfall per person (%)	
3 709 ton	AÖS	29,3 %
	Nationell målsättning	50 %

Angiven måluppfyllelse bygger på Naturvårdsverkets statistik att varje person ger upphov till 74 kilo matavfall per person och år.

Andelen insamlat matavfall ligger nu på 29,3 procent. Andelen har ökat varje år sedan man införde insamlingen, trots att fler kommuner tillkommer varje år. Det är fortfarande en bit kvar till att nå det nationella etappmålet på 50 procent 2018.

Mera matavfall och AÖS miljömål

Viss av Skövdes kommunala kök sorterar idag matavfall, och övriga kommuners kök kommer att kontaktas för start under 2017 och 2018. I Skövde sorterar drygt 3 800 lägenhetshushåll sitt matavfall. AÖS mål inför 2016 var att samtliga villahushåll i Skövde skulle erbjudas anslutning till insamling av matavfall, men på grund av fördröjd upphandling av sopbilar kunde det inte uppfyllas. Däremot har flera andra miljömål uppfyllts, bland annat genom att 57 procent av de ordinarie sophämtningsbilarna drivs av biogas och att 30 procent drivs med andra förnyelsebara drivmedel. 12 procent av slammet från enskilda avloppsanläggningar hanteras lokalt via avvattning, vilket betyder att även det målet uppfyllts med råge.

Deponering

Mängden avfall till deponi inom AÖS område är 5,5 kilo per invånare och år. Det är något högre än riksgenomsnittet för 2015 som var 4 kilo, enligt Avfall Sveriges rapport Svensk avfallshantering (2015). Det är också en ökning från tidigare år. Ökningen beror på att Röjornas ÅVC i Skara använder sig mer av deponi. Mängden har ökat ytterligare något i och med att Mariestads och Gullspångs kommuner gått med i förbundet.

Mängd avfall till deponi

Kg/inv.	2016**	2015	2014*	2013	2012
Avfall till deponi	5,5	4,4	4,3	0,7	0,7
Summa	5,5	4,4	4,3	0,7	0,7

** Från och med 2014 ingår även Skara kommuns mängder i siffrorna.*
*** Från och med 2016 ingår även Gullspångs och Mariestads kommuner i siffrorna.*

Visste du att…?

- AÖS vision är att vara ett av de ledande företagen i Sverige inom kommunal avfallshantering och att våra invånare sorterar rätt.
- AÖS insamlingssystem för matavfall har godkänts av Jordbruksverket? Det innebär att restprodukter från biogasframställning kan användas vid ekologisk växtodling.

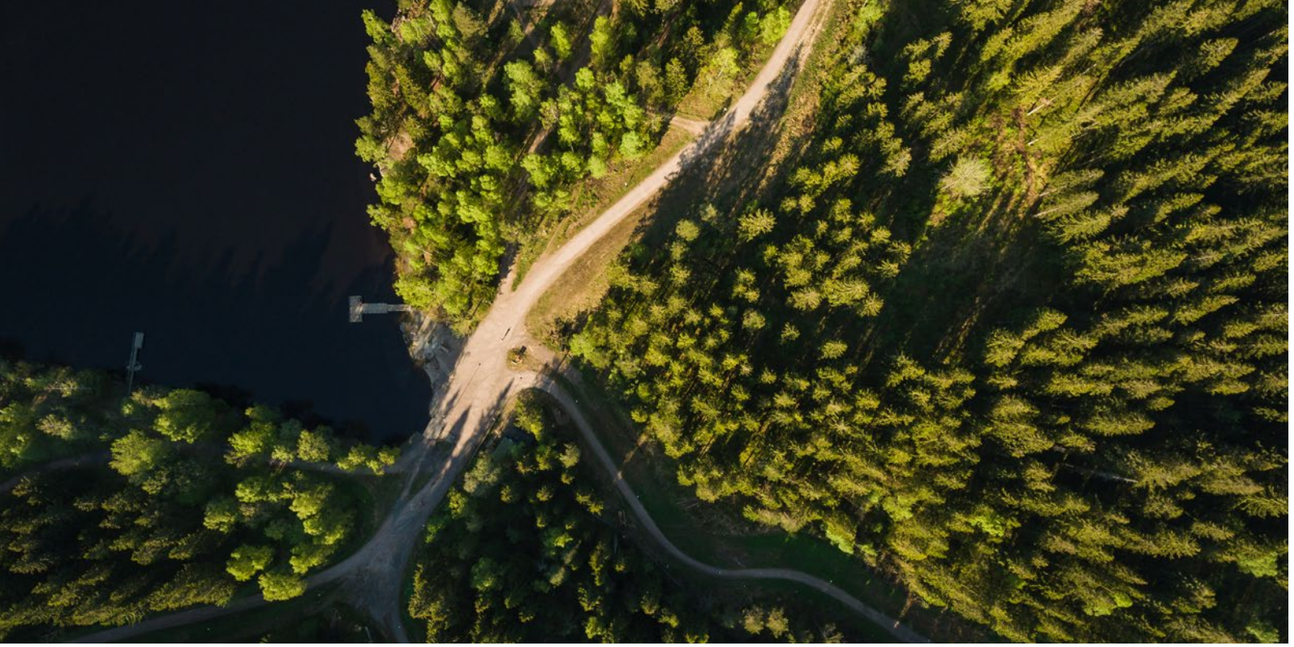

8. Resurshushållning

Upphandling med stor miljöpåverkan

Upphandlingsenheten är kommunstyrelsens verkställande organ för kommunens upphandlingsverksamhet. Kommunens upphandling regleras av:

- Lag om offentlig upphandling, LOU (2007)
- Upphandlingspolicy för Skövde kommun (2013)
- Riktlinjer för inköp i Skövde kommun (2013)

Den 1 januari 2013 infördes en ny inköpsorganisation i Skövde kommun. Behöriga beställare och direktupphandlare har utbildats sedan 2014. Totalt har cirka 510 personer inom samtliga sektorer gått en av utbildningarna eller båda. De har bland annat utbildats i grunderna för upphandling, där miljökrav varit en del.

Det är i upphandlingsskedet som krav på miljöprestanda ställs på varor, tjänster och entreprenader som ska köpas in. När kraven fastställs ska ett stort antal policyer, planer och riktlinjer följas – bland annat dessa:

Energi- och klimatplan (2012)
Resepolicy (2012)
Riktlinjer för fordon och resor (2012)
Måltidspolicy (2016)

Upphandlingsenheten är beredd att höja ambitionen när det gäller miljökrav. Den kan dock inte agera självständigt, eftersom kraven skulle kunna ge kommunen ökade kostnader eller på andra sätt påverka kommunens olika verksamheter.

Nationella upphandlingsstrategin

Som ett led i arbetet med att utveckla de offentliga upphandlingarna tog regeringen 2016 fram en nationell upphandlingsstrategi. Målet är att offentliga upphandlingar ska vara effektiva, rättssäkra och ta tillvara marknadens konkurrens. Den ska främja innovativa lösningar och ha miljöhänsyn och sociala hänsyn i beaktande. Den nationella upphandlingsstrategin innehåller sju inriktningsmål. Kopplat till dessa finns handfasta råd kring hur man kan arbeta för att uppfylla målen. Under mål 6, ”En miljömässigt ansvarsfull offentlig upphandling”, framhålls bland annat att miljöanpassad upphandling måste användas mer, särskilt inom produktgrupper med stor miljöpåverkan. Man betonar också att upphandling kan användas som strategiskt verktyg för Sveriges omställning till en cirkulär och biobaserad ekonomi och för att nå de nationella miljömålen. Dessutom slår man fast att relevanta djurskyddskrav (på icke diskriminerande grunder) ska ställas i upphandlingar.

17 globala utvecklingsmål

FN har antagit 17 globala utvecklingsmål, Agenda 2030. De handlar bland annat om att avskaffa fattigdom, uppnå jämställdhet, bekämpa klimatförändringar och att säkerställa god hälsa, likvärdig utbildning och hållbar ekonomisk tillväxt. De globala målen berör många områden som svenska kommuner, landsting och regioner redan arbetar aktivt med. Det gäller exempelvis energieffektivitet, folkhälsofrågor, effektiv och hållbar offentlig upphandling samt demokratisk samhällsstyrning på alla nivåer. När det gäller offentlig upphandling kan också världen utanför Sverige påverkas, och när det gäller kommunen som konsument kan företags produkter och tjänster påverkas. Genom att exempelvis ställa sociala eller miljömässiga krav i offentliga upphandlingar kan kommuner, landsting och regioner bidra till att mänskliga rättigheter, anständiga arbetsvillkor och hänsyn till miljö och klimat säkerställs.

Miljökrav i upphandlingar

Under 2016 har upphandlingsenheten slutfört 40 upphandlingar för Skövde kommun. Där det har varit möjligt har miljökrav ställts. I de fall Upphandlingsmyndigheten har tagit fram miljökriterier inom det upphandlade området har dessa miljökrav ställts helt eller delvis i upphandlingarna. I de fall Upphandlingsmyndigheten ännu inte tagit fram några kriterier för området har målet varit att formulera och ställa egna miljökrav.

Upphandlingar med krav på miljöarbete

I följande upphandlingar har krav ställts på strukturerat miljöarbete, exempelvis miljöcertifiering, miljöledningssystem eller motsvarande:

- TV-inspektioner, slamsugning och högtrycksspolning av avloppsledningsnät
- Väglinjemarkering
- Hisservice och hissreparationer
- Hyrmaskiner

Upphandlingar där andra miljökrav har ställts – exempel:

Lek- och skapandematerial till skola/förskola

Den leverantör som blir antagen som övergripande leverantör ska aktivt jobba mot sina leverantörer för att säkerställa att de produkter som ska tas in i sortimentet uppfyller Upphandlingsmyndigheten, gällande avancerade kriterier för giftfri förskola. Leverantören ska stödja verksamheternas arbete med att öka andelen giftfria produkter. Leverantören ska i sin artikellista genom särskild märkning ange om produkten uppfyller Upphandlingsmyndighetens kriterier avseende giftfri förskola. Samtliga leverantörer ska kunna lämna besked om en specifik produkt uppfyller gällande krav på giftfri förskola. Krav har även ställts på att andra produkter, exempelvis ritpapper, ska vara miljömärkta och att detta ska synas i leverantörens artikellista.

Porslin och köksredskap

Samtliga plastprodukter för servering ska vara fria från Bisfenol A. Ämnen som ger antimikrobiell funktion ska inte avsiktligt vara tillsatta i avtalsprodukter. För de produkter som inte omfattas av krav på helt bisfenolfri får inte Bisfenol A utsöndras från produkt i halter över 0,06 mg/kg livsmedel. Miljöklassning ska framgå i artikellista i det fall detta finns.

Skogstjänster

Leverantören ska förbinda sig att följa reglerna för certifiering enligt FSC (Forest Stewardship Council), Grönt paraply. FSC-märket garanterar ett ansvarsfullt skogsbruk som tar hänsyn till miljön. Till fordon och andra maskiner som används ska diesel av miljöklass 1 eller annat miljöbränsle användas. Endast hydrauloljor som är godkända enligt SS-ISO 155434 eller likvärdiga får användas. Till motorsågar och liknande redskap ska akrylatbränsle eller annat miljöbränsle användas. Vegetabilisk kedjesmörjolja ska användas där så är lämpligt.

Skolskjutstrafik
Leverantören ska bedriva ett aktivt miljöarbete. Bussarna som används i uppdraget ska som minst uppfylla utsläppskravet för Euro V. Vid avtalsstart ska skolskjutsarna utföras med minst 50 % förnybara drivmedel. Om leverantören vid avtalsstart kan utföra skolskjutsarna med minst 75 % förnybara drivmedel utgår ett mervärde vid utvärderingen. Om leverantören efter fyra år efter avtalsstart utför samtliga skolskjutsar med 100 % förnybara drivmedel utgår en miljöbonus. Fordonsvård får bara genomföras med miljömärkta tvättkemikalier. Fordonen ska tvättas i tvätthall med slam- och oljeavskiljare och efterföljande rening.

Färdiglagade matportioner
Matförpackningen ska vara tillverkat av återvinningsbart alternativt brännbart miljögodkänt material. Hållbarhetskrav enligt Upphandlingsmyndighetens baskrav ställs avseende nöt-, gris-, lamm- och fågelkött. Krav på spårbarhet ställs på fisk- och skaldjur. Krav på att minst 20 % av de färdiglagade matportionerna ska bestå av ekologisk råvara.

När inga eller endast enstaka miljökrav ställts är orsakerna flera, framför allt att:

- Många upphandlingar är tjänsteupphandlingar.
- En del beställare är inte insatta i miljökrav och prioriterar inte dessa.
- Upphandlingsenheten saknar kompetens för att ställa miljökrav inom områden som inte finns framtagna av Upphandlingsmyndigheten.
- Resurser saknas för att följa upp att ställda miljökrav efterlevs. Det är i princip inte tillåtet att ställa krav som inte följs upp.

I och med att vi i stor utsträckning tillämpar råden från Upphandlingsmyndigheten förväntas antalet upphandlingar med miljökrav öka i takt med att myndigheten publicerar fler miljökriterier inom fler områden.

Beställning från ramavtal

Om upphandlingen gjort det möjligt att välja produkter med viss miljöprestanda, är det på beställarens ansvar att göra ett aktivt miljöval. I e-handelssystemet Raindance kan man filtrera på miljömärkta produkter, vilket underlättar när beställaren väljer produkt. I det upphandlade sortimentet för Förbrukningsartiklar Papper och plast (Staples Sweden AB), exempelvis, kan man välja mellan Svanen-märkta blöjor och blöjor utan miljömärkning. Om en förskola vill göra ett aktivt miljöval är det beställarens ansvar att välja de Svanen-märkta blöjorna. Skövde kommuns förskolor köpte under 2016 totalt 272 652 blöjor via Raindance. Av dessa var cirka 80 procent Svanenmärkta.

Hos flera e-handelsleverantörer kan man filtrera på och beställa miljömärkta produkter via Raindance.

Ekologiska och konventionella livsmedel

Under 2016 har Skövde kommun köpt livsmedel för totalt 38 582 413 kronor från ramavtalsleverantörerna. Av totalsumman står ekologiska livsmedel för 21 procent (8 123 128 kronor) – en minskning med 4,4 procentenheter jämfört med 2015. Den totala summan för inköpta livsmedel är högre än för 2015 (38 087 326 kronor). Den minskade andelen ekologiskt beror på att Servicenämnden har fattat beslut om att inom befintlig budget uppnå 20 procent ekologiskt. Köken har uppmanats att köpa mer svenskt och dra ned på de ekologiska inköpen i enlighet med Skövde kommuns måltidspolicy.

Kommunens livsmedelscontroller har under året haft fortsatt fokus på att följa upp gällande avtal och höja avtalstroheten. Måltidsavdelningen har en avtalstrohet på 94,66 procent. 2015 var motsvarande siffra 92,22 och 2014 var den 87,4 procent. Tack vare förbättringarna frigör kommunen pengar till att köpa in mer svenska livsmedel.

Andel ekologiska livsmedel köpta av Skövde kommun

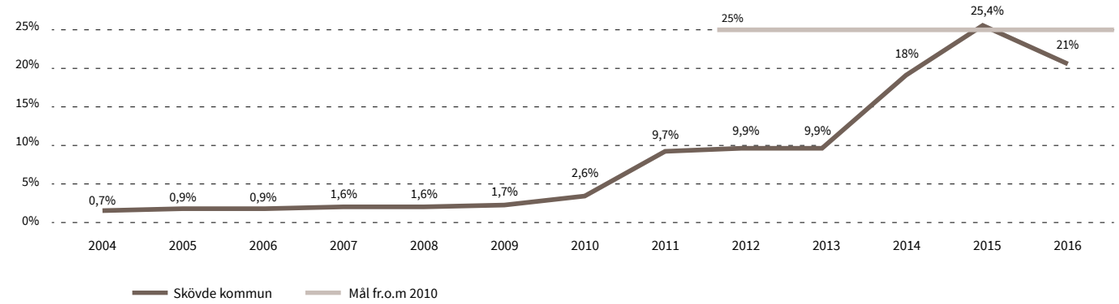

Riksdagen har beslutat att 25 procent av den offentliga livsmedelskonsumtionen ska utgöras av ekologiska livsmedel senast år 2010.

Svenskt kött

Nytt avtal på färskt kött och chark slöts med Charkman i november 2015, tillsammans med 13 andra kommuner. Djurskyddskrav ställdes enligt upphandlingsmyndigheten, vilket resulterade i 100 procent svenskt kött på det avtalet. 2016 är det första hela året med detta avtal, vilket märks i inköpen. Under året har inköpen av färskt svenskt kött ökat med 14,3 procentenheter (91,6 procent). Kostnaden har blivit högre i och med att mer svenska köttråvaror har köpts in.

Nya avtal under året

Under året har avtal tecknats med sju lokala producenter: Öredals skaleri, Franzéns champinjoner, Västgötahonung, Gäsene mejeri, Olivia, Mor Brittas samt Kalvdans i Kulling. Nya avtal har också tecknats med Grönsakshuset (Färskt frukt och grönt) och med Skånemejeriet (Mejeri), där vi ställt upphandlingsmyndighetens baskrav på djurskydd. Alla dessa avtal börjar gälla den 1 oktober 2017. Ny upphandling av huvudgrossist har påbörjats under 2016. Där är kraven på många animalier satta enligt upphandlingsmyndighetens baskrav.

Andel svenskt kött köpt av Skövde kommun

9. Grönstruktur och biologisk mångfald

I Skövde har du aldrig långt till kvalitativa naturområden. Oavsett om du vill njuta av Boulognerskogens grönska, ströva i skogen i Billingens fritidsområde eller uppleva vildare ängsnatur i något av våra reservat hittar du det inom gång- och cykelavstånd. Här följer exempel på åtgärder som görs för att bibehålla den goda kvaliteten på Skövdes natur-, park- och skogsområden.

Gröna inslag för en hållbar stadsmiljö

När Skövde växer byggs också fler bostäder, förskolor, sjukhus och andra byggnader. Det innebär att områden med höga naturvärden aktivt måste bevakas. Större sammanhängande tätortsnära grönområden, med höga värden för friluft-, växt- och djurliv, bör särskilt beaktas i detaljplanearbetet eller planprogramskedet.

Under året har Skövdes stadskärna förskönats på flera vis. Ett exempel är det återkommande evenemanget Stad i ljus, som under 2016 genomfördes första helgen i december. Skövdeborna kunde njuta av installationer med isskulpturer och ljus som prydde centrumdelarna.

Mycket planering och projektering av centrumnära miljöer har gjorts för att skapa en trivsammare stad med plats för många mänskliga möten. Kommande år väntas man ta ett helhetsgrepp kring stadskärnan, där både den sociala och ekologiska hållbarheten står i centrum.

Alla ska ha tillgång till naturen

För att besökare lätt ska kunna njuta av Skövdes vackra och värdefulla naturområden har sittbänkar placerats ut på platser som antingen är särskilt välbesökta (exempelvis Nohlmarken) eller där sittplatserna tidigare varit för få (exempelvis Getaryggen och delar av Ulveksbackarna). Eldplatserna vid Ryds ängar och Ryds grottor har förbättrats med sittbänkar och nya eldstäder.

Vi har också, i samarbete med Fritidsenheten, medverkat till att en tillgänglighetsramp lagts ut så att även funktionshindrade kan bada i Simsjön.

Stadens guldkorn fortsätter att förnyas

Boulognerskogen är en av Skövdes mest uppskattade parker. Under året har en ny mötesplats anlagts i den centrala delen av parken. Denna mötesplats har blivit en knutpunkt för invånarna. Ett samarbete med Kulturenheten har inletts för att berika parken med konst. Kulturella inslag märks redan då konstverket Elaine har fått ett mer upplyft läge.

Parken fortsätter att locka en mängd olika arrangemang. Det gör att nya besökare, utöver badgästerna, hittar hit och finner rekreation av olika slag. Under hösten och vintern har fågeldammen slamsugits för att förstärka dammens funktion för rening av dagvatten och livsmiljö.

Det treåriga Lona-projektet i Rhododendrondalen har under sitt andra år anlagt tillgänglighetsanpassade gångvägar. Tack vare det kan personer med funktionsnedsättning nå den anlagda grillplatsen och uppleva rhododendronblomningen och platsens lugn. Vi har också kompletterat med sittmöjligheter och utsiktspunkter. Vegetationen har förstärkts med ängsflora och ytterligare rhododendronbuskar.

Naturliga vägar och infrastruktur

Vid trafikplats Aspö har en ny rondell anlagts med ljussatta kalkstensmurar och ängsytor. Målet är skapa en välkomnande

miljö för både människor och insekter. Trafikplatsen är planerad så att skötselbehovet i trafikerade miljöer minimeras.

Tätortsnära naturmiljöer gallras distriktsvis för att skapa tryggare och trivsammare närmiljö. Arbetet planeras så att transporter minimeras.

Runtom i staden sker fibergrävningar och byggnationer. Grönytor och träd har utsatts för stora ingrepp. Både externa och interna aktörer är dåliga på att följa instruktioner kring grävningar och skyddsåtgärder, vilket orsakar långsiktiga skador på vegetationen. Det behövs mer tillsyn och utbildning för att förhindra denna förstörelse av kapital och ekosystemtjänster.

Under 2016 genomfördes många kompensationsåtgärder när man exploaterar befintlig slåtteräng och bygger ny trafikplats i samband med detaljplanen för Norra Ryd. Avverkningar och gallringar genomfördes i de värdefulla gräsmarkerna under våren, och följdes av stubbfräsning inför höstens slåtter. Sammanlagt kommer drygt fyra hektar att långsiktigt skötas som slåtteräng i det blivande Natura 2000-området.

Under våren stängslade man in cirka fyra hektar blivande betesmark söder om de tidigare nämnda slåtterängarna. Under hösten flyttade man också in drygt 80 individer av orkidén ängsnattviol i slåtterängen. Det blir spännande att se hur lyckad flytten blivit, och att följa utvecklingen i övriga delar av slåtterängen och betesmarken.

Skogsavverkning och trädens livscykel

Skövde kommuns skogsbruk är certifierat enligt FSC-standard och sköts enligt en så kallad Grön skogsbruksplan. Certifieringen innebär att vi bedriver ett uthålligt skogsbruk där vi tar hänsyn till natur- och kulturmiljön, till dem som arbetar i skogsbruket och till etiska och sociala värden.

Den bostadsnära skogsmiljön i Södra Ryd har under året arbetats igenom för att skapa en trivsam närmiljö för vardagsrekreation. Vi har avverkat i skogarna i Billingens fritidsområde, i Stöpen samt i Skultorp. Målet har varit att på ett ekonomiskt sätt ta vara på avverkningsmogen skog samtidigt som miljö- och rekreationsvärdena behålls. Därför har avverkningarna gjorts på många små ytor, i anslutning till luckor och glesa ytor. Avverkningsområdena har noga planlagts för att bevara viktiga miljövärden, minimera markpåverkan och bevara skogskänsla och tillgänglighet.

I stadens centrala delar har samtliga drygt 1 000 träd inventerats. Inventeringen fungerar som grund för kommunens kommande trädplan, och ger dessutom en bild av hur träden mår och lever i den utsatta miljö som stadens centrum utgör. Trädinventeringen behöver fortsätta under flera år och medel behöver avsättas för detta.

Grön lek för barn och unga

Att under uppväxten ha nära till naturen ger flera viktiga fördelar. Det ökar förståelsen för våra naturliga kretslopp och stimulerar känslan att naturen är viktig att vara rädd om. Närheten till god natur ger många pedagogiska vinster.

I Aspöområdet har en ny skolskog anlagts, som Lundenskolans barn besöker varje vecka.

I Skultorp har tätortsnära skogsskötsel genomförts. I anslutning till Skogens förskola har ett område gallrats och röjts för att öka tillgängligheten samtidigt som gamla grova träd, främst tall, gynnats.

På kommunens lekplatser har vi successivt börjat byta ut tryckimpregnerat virke mot andra hållbara material, exempelvis stål eller lärk. Anledningen är att det tidigare materialet innehåller tungmetaller eller andra giftiga ämnen.

Visste du att…?

- Julbelysning och annan armatur byts successivt ut mot led-belysning.
- 127 000 fleråriga blomsterlökar har satts i kommunen.
- Hetvatten används som miljövänlig ogräshantering på hårdgjorda miljöer.

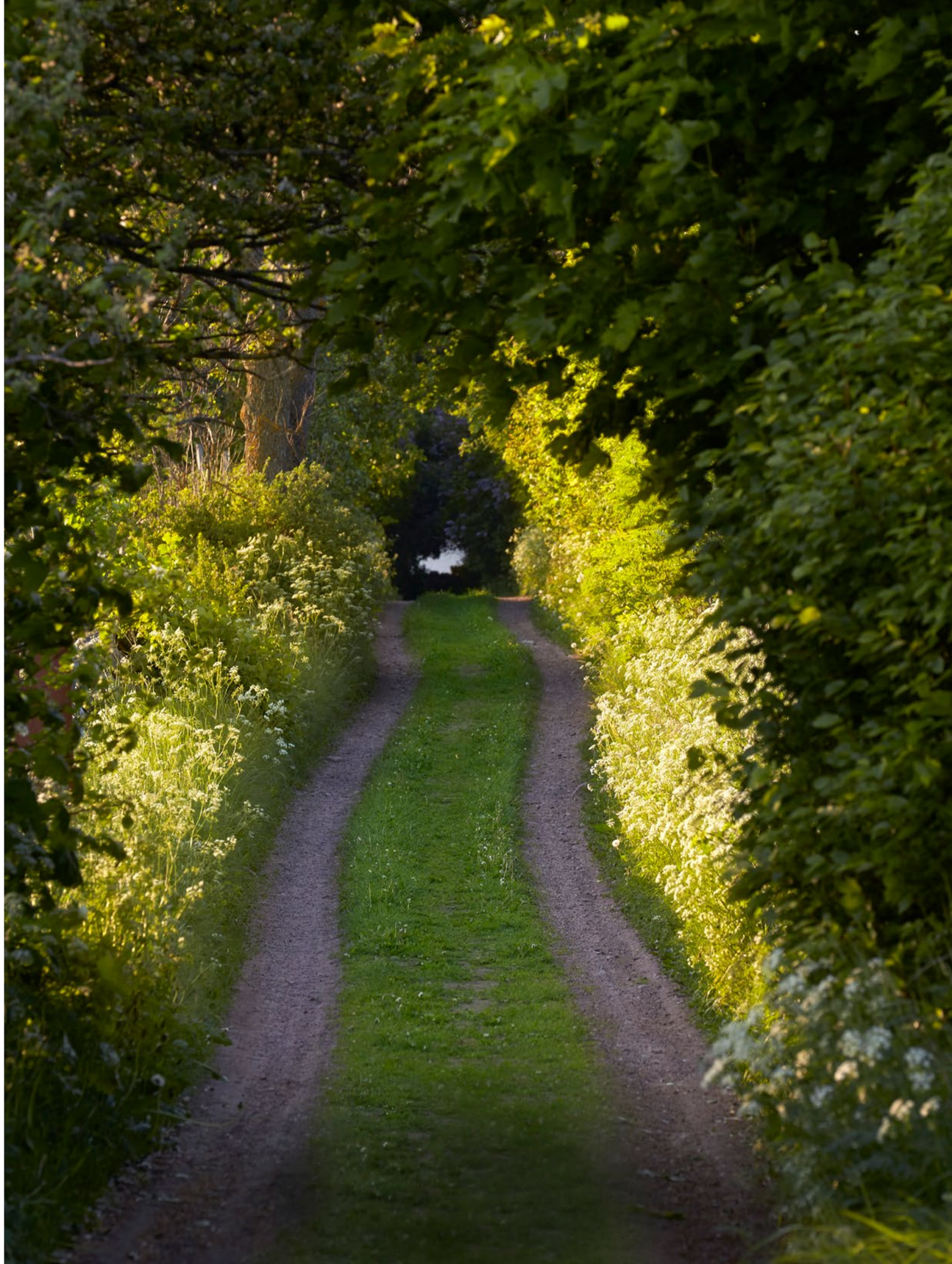

Layout & Produktion: The Compadres • Foto: Skövde kommun, Thomas Harrysson, Jesper Annede, Peter Nilsson Stofkoper, MostPhotos • Tryck: Redo Tryck & Storformat

Skövde kommun
Postadress 541 83 SKÖVDE
Telefon 0500-49 80 00
Webbplats skovde.se

SKÖVDE